

RANGTASVIR DARSLARIDA TALABALARNING MUSTAQIL IJODIY FAOLIYATINI BOSQICHMA-BOSQICH RIVOJLANTIRISH MODELI

Tadjibayev Azizbek Batirovich

*Namangan davlat pedagogika instituti Art pedagogika kafedrası dotsenti,
PhD*

Nabiyev Bobur Abdug‘ani o‘g‘li

Namangan davlat pedagogika instituti Art pedagogika kafedrası o‘qituvchisi

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21136542>

Annotatsiya: Ushbu maqolada rangtasvir darslari jarayonida talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatini rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, xususan, innovatsion texnologiyalar, interfaol metodlar va vizual tafakkurni shakllantirish mexanizmlari asosida bosqichma-bosqich rivojlantirish modeli ishlab chiqiladi. Ushbu model talabalarning ijodiy fikrlashini faollashtirish, mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish hamda rangtasvir fanida nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, tizimli va bosqichli yondashuv asosida tashkil etilgan rangtasvir mashg‘ulotlari talabalarning kreativ salohiyatini sezilarli darajada oshiradi va ularning badiiy tafakkurini chuqurlashtiradi.

Kalit so‘zlar: rangtasvir, ijodiy faoliyat, mustaqil ta’lim, innovatsion yondashuv, pedagogik model, kreativlik, vizual tafakkur, kompozitsiya, rang, kolorit

Аннотация: В данной статье анализируются научно-методические основы развития самостоятельной творческой деятельности студентов в процессе занятий по живописи. В исследовании на основе современных педагогических подходов, в частности инновационных технологий, интерактивных методов и механизмов формирования визуального мышления, разрабатывается поэтапная модель развития. Данная модель способствует активизации творческого мышления студентов, развитию навыков самостоятельного принятия решений, а также обеспечивает интеграцию теоретических знаний с практической деятельностью в рамках дисциплины «Живопись». Результаты исследования показывают, что занятия по живописи, организованные на основе системного и поэтапного подхода, значительно повышают творческий потенциал студентов и углубляют их художественное мышление.

Ключевые слова: живопись, творческая деятельность, самостоятельное обучение, инновационный подход, педагогическая модель, креативность, визуальное мышление, композиция, цвет, колорит

Abstract: This article analyzes the scientific and methodological foundations for developing students' independent creative activity in the process of painting classes. The study develops a step-by-step development model based on modern pedagogical approaches, including innovative technologies, interactive methods, and mechanisms for forming visual thinking. This model contributes to enhancing students' creative thinking,

developing independent decision-making skills, and integrating theoretical knowledge with practical activity within the discipline of painting. The research results demonstrate that painting classes organized on the basis of a systematic and step-by-step approach significantly increase students’ creative potential and deepen their artistic thinking.

Keywords: painting, creative activity, independent learning, innovative approach, pedagogical model, creativity, visual thinking, composition, color, color harmony (coloristics)

Kirish. Zamonaviy ta’lim tizimida talaba shaxsini har tomonlama rivojlantirish, uning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish hamda ijodiy salohiyatini ochib berish ustuvor vazifalardan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Ayniqsa, tasviriy san’at, xususan rangtasvir fanining o’ziga xosligi shundaki, u nafaqat estetik didni shakllantiradi, balki talabaning ichki dunyosini ifodalash, mustaqil qaror qabul qilish va badiiy tafakkur orqali muammolarni hal etish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Shu nuqtai nazardan, rangtasvir darslarida mustaqil ijodiy faoliyatni rivojlantirish jarayonini tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etish dolzarb ilmiy muammo sifatida qaraladi. Mustaqil ijodiy faoliyat tushunchasi pedagogika va psixologiya fanlarida keng o’rganilgan bo’lib, u shaxsning yangi g’oyalar yaratish, mavjud bilimlarni yangicha talqin qilish hamda o’z faoliyatini mustaqil tashkil etish qobiliyatlarini o’z ichiga oladi. Rangtasvir fanida esa bu tushuncha yanada kengroq mazmun kasb etadi, chunki bunda vizual obrazlar orqali fikrlash, rang va shakl orqali ifodalash, kompozitsion yechim topish kabi murakkab ijodiy jarayonlar amalga oshiriladi. Talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatini rivojlantirish uchun avvalo ularning motivatsiyasini oshirish, estetik idrokini boyitish va ijodiy muhitni shakllantirish zarur.

Asosiy qism. Rangtasvir darslarida bosqichma-bosqich rivojlantirish modeli asosida ish olib borish pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi. Ushbu model odatda uch asosiy bosqichni o’z ichiga oladi: boshlang’ich (reproduktiv), rivojlantiruvchi (qisman ijodiy) va yakuniy (to’liq ijodiy) bosqich. Boshlang’ich bosqichda talabalarga asosiy bilim va ko’nikmalar beriladi, ular ranglar nazariyasi, kompozitsiya asoslari, yorug’lik va soya qonuniyatlari bilan tanishadilar. Bu bosqichda o’qituvchi yetakchi rol o’ynaydi va talabalarga namunalar asosida ishlashni o’rgatadi. Reproduktiv faoliyat orqali talabalar texnik malakalarni egallaydi va badiiy tasvirlashning asosiy qoidalarini o’zlashtiradi. Keyingi bosqichda talabalarning ijodiy faolligi asta-sekin oshiriladi. Bu bosqichda ularga qisman mustaqil topshiriqlar beriladi, masalan, berilgan mavzu asosida kompozitsiya tuzish, ranglar uyg’unligini mustaqil tanlash yoki oddiy natyurmortni o’z talqinida tasvirlash. O’qituvchi bu jarayonda yo’naltiruvchi va maslahat beruvchi rolni bajaradi. Talabalar esa o’z qarorlarini asoslashga, tajriba o’tkazishga va xatolar orqali o’rganishga o’rganadilar. Ushbu bosqich vizual tafakkurni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Yakuniy bosqichda esa talabalar to’liq mustaqil ijodiy faoliyatga o’tadilar. Bu bosqichda ular o’z g’oyalarini mustaqil ishlab chiqadilar, kompozitsiya yaratadilar va rangtasvir asarlarini individual uslubda bajaradilar. Bu jarayonda ijodiy erkinlik, shaxsiy yondashuv va original

fikrlash ustuvor ahamiyatga ega bo’ladi. Talabalar o’z ishlarini tahlil qilish, baholash va himoya qilish orqali reflektiv ko’nikmalarni ham rivojlantiradilar. Mazkur modelni amaliyotga joriy etishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish alohida ahamiyatga ega. Xususan, interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar, loyiha asosida o’qitish va raqamli texnologiyalar talabalarning ijodiy faoliyatini faollashtiradi. Masalan, grafik dasturlar yordamida ranglar bilan tajriba o’tkazish, virtual galereyalar tashkil etish yoki onlayn portfoliolar yaratish orqali talabalar o’z ijodiy ishlarini keng auditoriyaga taqdim etish imkoniga ega bo’ladilar. Bu esa ularning motivatsiyasini oshiradi va o’z ustida ishlashga undaydi.

Rangtasvir darslarida mustaqil ijodiy faoliyatni rivojlantirish modeli shuningdek differensial yondashuvni ham talab etadi. Har bir talabaning individual qobiliyati, qiziqishi va tayyorgarlik darajasi hisobga olinishi zarur. Bu esa o’qituvchidan yuqori darajadagi pedagogik mahorat va metodik tayyorgarlikni talab qiladi. Individual topshiriqlar, moslashtirilgan mashg’ulotlar va shaxsiy maslahatlar orqali har bir talabaning ijodiy salohiyati maksimal darajada ochib berilishi mumkin.

Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, bosqichma-bosqich rivojlantirish modeli asosida tashkil etilgan rangtasvir darslari talabalarning nafaqat badiiy ko’nikmalarini, balki umumiy intellektual salohiyatini ham oshiradi. Ular muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish, yangi g’oyalar yaratish va o’z fikrlarini erkin ifodalash qobiliyatiga ega bo’ladilar. Bu esa zamonaviy jamiyatda raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, rangtasvir darslarida mustaqil ijodiy faoliyatni rivojlantirishda baholash tizimini ham takomillashtirish zarur. An’anaviy baholash usullari ko’pincha faqat natijaga e’tibor qaratadi, holbuki ijodiy faoliyat jarayonini ham baholash muhimdir.

Natijada, rangtasvir darslarida talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatini bosqichma-bosqich rivojlantirish modeli nafaqat pedagogik jarayonni samarali tashkil etish, balki talaba shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta’minlashda muhim vosita bo’lib xizmat qiladi. Ushbu model asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni talabalarning ijodiy salohiyatini ochib beradi, ularni mustaqil fikrlashga o’rgatadi va zamonaviy san’at talablariga mos mutaxassislar tayyorlash imkonini yaratadi.

Xulosa. Rangtasvir darslarida talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatini bosqichma-bosqich rivojlantirish modeli pedagogik jihatdan samarali va ilmiy asoslangan yondashuv hisoblanadi. Ushbu model orqali talabalarda kreativ fikrlash, mustaqillik va badiiy tafakkur tizimli ravishda shakllanadi. Innovatsion metodlar bilan boyitilgan mazkur yondashuv ta’lim sifatini oshirishga, talabalarni zamonaviy ijodiy muhitga moslashtirishga va ularning shaxsiy hamda kasbiy rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. S.F.Abdirasilov, *Tasviriy san’atni va uni o’qitish metodikasi, O’quv qo’llanma*, Toshkent: ILM ZIYO, 2011
2. Ganiev, A., Ahmedov, D. S. U., Boltaboyev, A. K. U., & Turamov, M. R. U. (2026, February). Cognitive load theory and AI integration: Optimizing educational technology for enhanced learning outcomes. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 3393, No. 1, p. 060053). AIP Publishing LLC.

3. Inamova, Zarnigor Zafar-qizi, and Shirinoy Tursunali-qizi Ismatullayeva. "DEVELOPING ENGINEERING DESIGN SKILLS IN STUDENTS." *Altum International Conference Platform*. No. 1. 2026.
4. Tadjibayev, A. B., & Abdurashidova, U. D. Q. (2026, January). THE PRACTICAL SIGNIFICANCE OF TEACHING TECHNICAL DRAWING AND GEOGRAPHY ON AN INTEGRATIVE BASIS. In *Claritas Conference Platform* (No. 1, pp. 64-68)
5. Tokhtaeva, Z., Salomov, B., Tadjibaev, A., Urinov, S., Chulieva, G., & Tueva, E. (2025, September). Optical systems in UAVs for sustainable development of precision agriculture. In *Optical and Computational Technologies for Measurements and Industrial Applications (OptiComp 2025)* (Vol. 13803, pp. 82-90). SPIE.
6. Tadjibayev, A. (2025). YAGONA GRAFIKAVIY TEXNOLOGIYANI AMALIYOTGA JORIY ETISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 291-295.
7. Babur, N., Muazzam, N., & Shahrizoda, A. (2024). THE UNIQUENESS OF WORKING WITH GEOMETRIC OBJECTS IN PENCIL DRAWING CLASSES. *Western European Journal of Linguistics and Education*, 2(2), 62-66.
8. Бобур, А. Ў. Н. (2022). Тасвирий санъат асарларини яратишда композиция қонунларининг илмий асосларидан фойдаланиш. *Science and Education*, 3(2), 1087-1095.
9. O'G'Li, B. A. A. (2024). Talabalarning figurali kompozitsiya ishlashda naturadan qarab ishlashning ahamiyati. *Science and Education*, 5(12), 229-232.
10. O'G'Li, B. A. A., Lutfullayeva, S. N. Q., & Olimjonova, O. J. Q. (2024). Rangtasvirda kompozitsiya ishlashning qonun-qoidalari, uslublarini o'rganishning nazariy va amaliy asoslari. *Science and Education*, 5(12), 214-218.
11. Nabiyev, B. (2022). Natyurmort kompozitsiyasini tuzish va tasvirlashda bosqichlar asosida ishlashning ahamiyati. *Academic research in educational sciences*, 3(12), 334-338.
12. Oktyabrov, M. A. O. G. L., & Abdug'Ani-O'G'Li, B. (2026). Chizmachilik darslarida tutashmalarni formulaviy va vizualmnemonik yondashuv asosida o'rgatish metodikasi. *Science and Education*, 7(2), 409-416.
13. Ro'zimamatova, S. I. Q. (2026, March). MODERN COMPOSITIONAL AND COLOR SOLUTIONS IN CREATING STILL LIFE COMPOSITIONS IN WATERCOLOR. In *Altum International Conference Platform* (No. 2, pp. 4-9).
14. Abdug'Ani-O'G'Li, B. (2026). Innovative methods for revealing students' individual abilities in painting classes. *Science and Education*, 7(3), 349-353.
15. Sattarov, F. I., & Usmanova, X. N. Q. (2026). Teaching the subject of composition in specialized art schools. *Science and Education*, 7(2), 386-389.
16. Sattarov, F. I., & Lutfullayeva, S. N. Q. (2026). The influence of interactive methods on the development of compositional thinking in painting lessons. *Science and Education*, 7(2), 356-360.

17. Islomovich, S. F. QALAMTASVIR MASHG „ULOTLARIDA TALABALARNI KOMPOZISIYA OID BILIM VA MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH.

18. O‘G‘likomoldinov, S. J., & Abdirasilov, S. F. (2023). ON THE INTEGRITY OF ILLUSTRATION IN PAINTING LESSONS AND ITS RELATIONSHIP WITH COMPOSITION ACTIVITY. *Экономика и социум*, (3-2 (106)), 168-171.

19. Komoldinov, S. J. O. (2026). The pedagogical significance of composition in pencil drawing lessons. *European Journal of Economic Dynamics and Policy*, 2(1), 21-24.

20. Komoldinov, S. J. O. G. L., & Isaboyeva, M. I. Q. (2026). Manzara janrini o‘rgatishda rangtasvir texnikalarining metodik qo‘llanilishi. *Science and Education*, 7(2), 344-349.

21. Rakhimov, K. (2023). The place of graphics in the fine arts. *Solution of social problems in management and economy*, 2(2), 5-8.

22. Rakhimov, K. (2023). THE ROLE OF PORTRAIT ARTISTS IN FINE ARTS. *Models and methods in modern science*, 2(2), 13-19.

23. Rakhimov, H. U. (2023). ANALYZING THE PROFESSIONAL QUALITIES OF FUTURE FINE ARTS TEACHERS BASED ON ART STUDIES. *Экономика и социум*, (1-1 (104)), 50-53.

24. Yuldashev, J. (2024). BO‘LAJAK TARIX O‘QITUVCHILARIDA AKSIOLOGIK POZITSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI. " ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ" международный научно-методический журнал, 1(9).

25. Yuldashev, J. BO ‘LAJAK TARIX O ‘QITUVCHILARINING AKSIOLOGIK POZITSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. DENE TÁRBIYASÍ HÁM SPORT, 251.

26. Rakhimov, H. U. (2026, January). THE SIGNIFICANCE OF AUTOPEDAGOGICAL COMPETENCE IN VISUAL ARTS EDUCATION. In *Claritas Conference Platform* (No. 1, pp. 30-34).

27. Umarjon ogli, H. R. (2021). Technologies for improving composition and drawing skills based on the rules of composition. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 9(12), 765–767.